ارادتمندی از «اندلس»؛ نخستین مدیر عمرانی در تاریخ حرم رضوی

گزارشی مستند از اقدامات فائق بن عبدا...، مشهور به «فائق خاصه»، از اُمرای دربار سامانیان که در قرن چهارم هجری سپهسالار و حاکم خراسان بود و نخستین برنامه توسعه اماکن متبرکه با دستور او و اقدام کارگزارانش، حدود هزار سال قبل، آغاز شد

عکس تزیینی است (یکی از قدیمی‌ترین تصاویر مربوط به صحن نو که توسط لوئیجی پشه در دوره ناصرالدین شاه برداشته شد)

جواد نوائیان رودسری
calture@khorasannews.com

طی تاریخ هزار و ۲۰۰ ساله حرم رضوی، افراد گوناگونی به توسعه عمرانی اماکن متبرکه همت گماشتند که نام بسیاری از آن‌ها، در تاریخ باقی مانده است. نکته‌ای که نباید آن را از یاد ببریم، این است که فعالان این عرصه، از منظر مذهب و اعتقادات مذهبی، به یک جریان خاص منحصر نبودند؛ در میان فعالان حوزه عمرانی حرم رضوی، حتی در تاریخ متقدم آن، نام بسیاری از اُمرا یافت می‌شود که پیرو یکی از مذاهب چهارگانه اهل سنت بودند. این واقعیت ما را به نتیجه‌ای بسیار راهبردی و مهم می‌رساند؛ این که وجود مقدس حضرت ثامن‌الحجج(ع) نزد پیروان همه مذاهب اسلامی محترم و کرامات آن حضرت شناخته شده است و عموم مسلمانان، به آن امام همام، ارادتی وصف‌ناشدنی دارند که امروز نیز، در قالب زیارتِ بسیاری از برادران و خواهران سایر مذاهب اسلامی از حرم مطهر رضوی، قابل مشاهده است. به همین دلیل، می‌توان اصل بنای حرم مطهر امام رضا(ع) را نمادی از وحدت اسلامی، حول محبت به اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام دانست که طی ۱۲ قرن، افراد از مذاهب مختلف اسلامی، در توسعه و عمران آن به ایفای نقش پرداخته‌اند. در این نوشتار، برآنیم تا به نام و هویت یکی از نخستین کسانی که به این امر مهم ورود و نامش را در تاریخ مشهد جاودانه کرد، بپردازیم و شما خوانندگان گرامی را با او و اقداماتش آشنا کنیم؛ فائق بن عبدا... اندلسی، مشهور به «فائق خاصّه».

■ آغاز تلاش‌ها برای توسعه عمرانی حرم

نخستین گام‌ها برای توسعه اماکن متبرکه و افزودن تأسیسات و سازه‌هایی به آن – علاوه بر اصل بنای روضه منوّره که مرقد مطهر امام رضا(ع) در آن قرار داشت – مربوط به دوره سامانی و فعالیت‌های ابومنصور محمد بن عبدالرزاق توسی، از اشراف (دهقانان) اصیل خراسان و بانی شاهنامه ابومنصوری (از منابع مهم شاهنامه فردوسی) است. طبق گزارش شیخ صدوق در «عیون اخبار الرضا(ع)»، ابومنصور بعد از دیدن کرامتی از امام هشتم(ع)، در زمره علاقه‌مندان و ارادتمندان آن امام بزرگوار قرار گرفت و دست به فعالیت‌های عمرانی در اطراف حرم رضوی زد. ابومنصور در ذی‌الحجه سال ۳۵۰ / دی‌ماه سال ۳۴۰، دار فانی را وداع گفت؛ هرچند اقدامات وی چندان گسترده نبود، اما دیگر اُمرای حاکم بر خطه توس را به تلاش برای توسعه عمرانی حرم مطهر تشویق کرد.

به این ترتیب، در اواخر دوره سامانی، عبدا... بن فائق، از سرداران مشهور دربار سامانی، نخستین برنامه عمرانی گسترده و ادامه‌دار را برای توسعه حرم مطهر و فضاهای زیارتی و اقامتی اطراف آن آغاز کرد. این تلاش‌ها به رَقم خوردن تحولاتی بزرگ در روند ارائه خدمت به زائران و افزایش کیفیت زندگی در اطراف حرم رضوی انجامید. در این دوره، هنوز مشهد جمعیت چندانی نداشت و عموم مردمی که در آن به سر می‌بردند، زائرانی بودند که از اقصی نقاط جهان و به شوق زیارت مرقد مطهر رضوی، خود را به مشهد می‌رساندند و این وضعیت دست کم تا اوایل دوره ایلخانی برقرار بود؛ چنان که حمدا... مستوفی، جغرافی‌دان نامدار قرن هشتم، درباره مشهد می‌نویسد: «از مزار عظما، قبر امام معصوم علی بن موسی الرضا رضی‌ا... عنهما در دِیهِ سناباد به چهار فرسنگی طوس است و قبر هارون الرشید عباسی در مشهد مقدسِ آن حضرت قرار دارد. مشهدِ طوس از مزارات مَتبر که است و آن موضع، اکنون شهر چه شده و از مشهد تا زاوه سنجان پانزده فرسنگ است.»

■ «فائق خاصه» کیست؟

ابوالحسن فائق بن عبدا... ، مشهور به «فائق خاصه» از سیاستمداران و سپهسالاران مشهور اواخر دوره سامانی و اوایل دوره غزنوی است. درباره اصالت و دوران اولیه زندگی فائق، اطلاعات زیادی نداریم، اما منابع قدیمی از وی با عنوان «عمیدالدوله فائق بن عبدا... اندلسی» یاد کرده‌اند. روانشاد دکتر نصرا... فلسفی در کتاب محققانه «هشت مقاله تاریخی و ادبی»، به جایگاه سیاسی و اجتماعی فائق اشاره کرده و اصل وی را اندلسی دانسته و مجدالدین کیوانی هم، در مقاله «دایرةالمعارف بزرگ اسلامی» – ذیل عنوان «ابوالحسن سیمجور» – به این موضوع اشاره کرده است. طبق برخی روایات تاریخی، فائق بن خاصه در زمره افرادی بود که توسط تاجران برده از اندلس – بخشی از اسپانیای امروزی به پایتختی «قُرطبه» (کوردوبا) – به شام منتقل شد و درنهایت، سر از بازار برده فروشان بخارا درآورد و در آن جا، توسط گماشتگان امیر سامانی خریده شد و به دربار راه یافت. فائق، به احتمال زیاد، چهره‌ای جذاب و استعدادی قابل توجه در امور ادبی و جنگی داشته است. زنده‌یاد دکتر عزیزا... بیات، استاد فقید تاریخ، ضمن مقاله‌ای با عنوان «اوضاع اقتصادی ماوراءالنهر و خراسان در زمان حکومت سامانیان» که آن را در شماره سوم (سال نُهُم) مجله بررسی‌های تاریخی (مرداد و شهریور ۱۳۵۳) منتشر کرده، به تفصیل درباره ویژگی‌های چنین غلامانی که اجازه ورود به دربار را می‌یافتند، صحبت می‌کند. با توجه به استنادات آن مرحوم، می‌توان چنین تصوری را از قیافه، شخصیت و توانایی فائق خاصه داشت. به هر حال، ورود این غلام اندلسی به دربار امیران سامانی، برای وی شُگون داشت و او با اتکا به شانس و توانایی‌های خودش، به زودی موقعیتی را به دست آورد که به وی امکان مانور سیاسی علیه حکومت سامانی را هم می‌داد. به این ترتیب، فائق وارد دزدوبندهای سیاسی عصر خود شد و از طریق اتحاد و دشمنی‌های ناپایدار با سامانیان، غزنویان، آل‌بویه و خاندان زیاری در طبرستان، قدرت خود را به طور نسبی و تا زمان مرگش در سال ۳۹۸ق / ۳۸۶ش حفظ کرد.

■ اقدامات فائق خاصه در مشهد

احتمالاً قدیمی‌ترین گزارش درباره اقدامات گسترده فائق خاصه در مشهد را، ابوالفضل بیهقی در سال ۴۵۰ق / ۴۳۷ش، حدود ۵۰ سال بعد از درگذشت فائق روایت کرده است. بیهقی ضمن بحثی نسبتاً مفصل درباره «سوری بن معتز»، والی نه چندان محبوب خراسان در دوره سلطان مسعود غزنوی، می‌نویسد: «[سوری بن معتز] ... مردی نیکوصدقه و نماز بود و آثارهای خوش وی را به توس هست، از آن جمله آن که مشهد علی بن موسی الرضا علیه‌السلام که بوبکر شهمرد، کدخدای فائق الخادم خاصه، آبادان کرده بود؛ سوری در آن زیادت‌های بسیار فرموده بود و مناره‌ای کرد و دیهی خرید فاخر و بر آن وقف کرد.» این گزارش نشان می‌دهد که طرح اولین توسعه عمرانی در حرم مطهر رضوی، با دستور فائق خاصه و اقدام نماینده وی، «بوبکر شهمرد» اجرایی شد. یکی از شواهدی که می‌توان درباره اقدامات فائق خاصه در مشهد مورد توجه قرار داد، گزارش‌های شیخ صدوق در کتاب ارجمند «عیون اخبار الرضا(ع)» است. شیخ بین سال‌های ۳۵۲ تا ۳۶۸ق، چهار بار به مشهد سفر و در جوار حرم رضوی، مجلس درس و روایت حدیث برگزار کرد. وی در کتابش، ضمن روایت‌هایی درباره کرامات ثامن‌الحجج(ع) و آن چه که در این سفر زیارتی به چشم دیده و با گوش خود شنیده است، به مواردی همچون احداث مسجد در جوار حرم رضوی – که مؤذنی نیشابوری امور اذان و قرائت قرآن آن را بر عهده داشت – و نیز، تأسیساتی که وظیفه آن‌ها ارائه خدمات به زائران بود، اشاره می‌کند. ایام مسافرت شیخ صدوق به مشهد، تقریباً مصادف با روزگار قدرت گرفتن فائق خاصه در خراسان و فعالیت کارگزاران وی، مانند بوبکر شهمرد در مشهد بوده‌است. می‌توان گفت، به احتمال زیاد، آن چه که طی نیم قرن بعد از درگذشت فائق خاصه اتفاق افتاد، اقداماتی نظیر احداث مناره در کنار روضه منوره توسط سوری بن معتز، یا تأسیس مسجد بالاسر توسط ابوالحسن عراقی دبیر – کارگزار دربار غزنوی که مسجد بالاسر نیز، مدفن اوست – بر مبنای طرحی به حرم مطهر و بافت اطراف آن اضافه شد که در دوران فائق خاصه و با اهتمام و مدیریت عالی وی برنامه‌ریزی شده بود. از فائق خاصه، به جز یادگاری‌های مربوط به اماکن متبرکه رضوی، موقوفاتی در سراسر خراسان قدیم وجود دارد که برخی از آن‌ها تا به امروز پایدار مانده‌اند؛ مانند کاروانسرایی زیبا در روستای «میرکی» که در نزدیکی شهر تاریخی «اشروسنه» در تاجیکستان امروزی قرار دارد و از موقوفات مشهور اوست.

تاریخ مطبوعات

«دورنمای ایران»؛ نخستین تجربه مطبوعاتی یک فیلم‌ساز ایرانی

دورنمای ایران
عجالتاً هفتگی است ◄ سیاسی، ادبیاتی، اداری، مصور ► تک شماره یک آنه

رودسری – در تاریخ سینمای ایران، نام عبدالحسین سِپَنتا، نامی شناخته شده است؛ او نویسنده و بازیگر نخستین فیلم ناطق تاریخ سینمای ایران، با نام «دختر لُر» بود که در سال ۱۳۱۲ش ساخته شد و به نمایش درآمد. سپنتا در سال ۱۲۸۶ش، در شهر تهران متولد شد، اما مدتی از عمر خود را در هندوستان و شهر بمبئی گذراند و در همین دوره، با اردشیر ایرانی برای ساخت نخستین فیلم ناطق سینمای ایران همکاری کرد.

■ تجربه مطبوعاتی

با این حال، استعداد عبدالحسین سپنتا تنها در امور هنری و سینمایی خلاصه نمی‌شد. او نویسنده، شاعر و مترجمی زبردست و روزنامه‌نگاری فعال بود که به وطن‌دوستی اشتهار داشت. مهم‌ترین فعالیت مطبوعاتی سپنتا، انتشار روزنامه‌ای با نام «دورنمای ایران» است که نخستین شماره آن را در ۹ آذرماه سال ۱۳۰۷ و در شهر بمبئی منتشر کرد. او در صفحه دوم نخستین شماره روزنامه‌اش، علت و دلیل ورود به عرصه فعالیت‌های مطبوعاتی را برقراری ارتباط ایرانیان مقیم هند با سرزمین مادری ذکر می‌کند و می‌نویسد: «ما یگانه علاج این درد را بوسیله اطلاع از وضعیات ایران و انتشار زبان فارسی بین برادران ایرانی خود میدانیم بهمین مناسبت با وجود چندین موانع که برای روزنامه‌نگاری در بدو امر حاصل میگردد اقدام به انتشار این نامه مختصر می‌نمائیم تا شاید بعضی برادران ایرانی که در گوشه و کنار دکاکین خود مشغول کسب هستند از اخبار جدید ایران مطلع سازیم.» سپنتا در روزنامه «دورنمای ایران»، علاوه بر گزارش اخبار، دغدغه رواج ادبیات فارسی را هم داشت.

■ نگرانی‌های سپنتا

ظاهراً او درباره کنار گذاشتن زبان فارسی و روآوردن ایرانیان مقیم هند به استفاده از زبان انگلیسی نگران بود. به همین دلیل، سعی می‌کرد در روزنامه که به واقع باید آن را «هفته‌نامه» بنامیم – چون به صورت هفتگی انتشار می‌یافت – هم از ادیبان قدیم و اشعار کلاسیک زبان فارسی و هم از شاعران جدید و اشعار زیبای آن‌ها، برای ترغیب ایرانیان به حفظ زبان مادری استفاده کند. نخستین شعری که در روزنامه سپنتا به چاپ رسید، غزلی از استاد محمدحسین بهجت تبریزی، مشهور به «شهریار» بود.

■ پایان فعالیت مطبوعاتی

با وجود علاقه فراوان سپنتا به تداوم فعالیت مطبوعاتی، به دلایلی که بر ما معلوم نیست، انتشار روزنامه «دورنمای ایران» بعد از چند ماه متوقف شد. سال‌ها بعد و پس از شهریور ۱۳۲۰، سپنتا که به ایران بازگشته بود، در شهر اصفهان روزنامه دیگری را با عنوان «سپنتا» منتشر کرد که چاپ آن چند صباحی ادامه یافت. عبدالحسین سپنتا، در هشتم شهریور سال ۱۳۴۸، در ۶۱ سالگی و در شهر اصفهان درگذشت. پیکر وی را در گورستان مشهور «تخت فولاد» به خاک سپردند.

سپنتا
صاحب‌امتیاز، مدیر و نویسنده، عبدالحسین سپنتا

صفحه‌آرایی
واحد صفحه‌آرایی روزنامه خراسان
سفارش می‌پذیرد
روزنامه مجله ویژه‌نامه کتاب
اینفوگرافیک گرید لوگو
۰۵۱۳۷۰۰۹۳۹۰
layout@khorasannews.com

«آگهی مناقصه عمومی خرید غذا»
تاسیس ۱۳۵۲
شرکت فرآورده‌های سیمان شرق
شرکت فرآورده‌های سیمان شرق (سهامی عام) در نظر دارد نسبت به جذب فروشنده معتبر و واجدالشرایط و با سابقه کاری مفید و دارای صلاحیت جهت خرید ۸۰ پرس غذا به صورت روزانه (تعداد غذای ماهیانه حدودا ۲۴۰۰ پرس در دو وعده ناهار/شام ویا افطار/سحر) مطابق با آنالیزهای درخواستی شرکت فرآوردهای سیمان شرق ، در محل واحد میثاق از طریق مناقصه عمومی اقدام نماید. متقاضیان محترم می‌توانند از تاریخ درج آگهی لغایت **۱۴۰۲/۰۵/۱۲** نسبت به دریافت اسناد و تحویل پیشنهاد قیمت کتبی خود به آدرس مشهد کیلومتر ۳ جاده قوچان شرکت فرآورده‌های سیمان شرق (بتن سقف سابق) واحد بازرگانی (شماره تماس ۰۵۱-۳۶۵۱۴۵۹۰) اقدام نمایند.
– هزینه چاپ آگهی در روزنامه با برنده مناقصه می باشد.
– کمیسیون معاملات شرکت فرآوردهای سیمان شرق در رد یا قبول هر یک از پیشنهادات واصله مختار خواهد بود.

«آگهی مناقصه عمومی پیمانکار تامین نیرو»
تاسیس ۱۳۵۲
شرکت فرآورده‌های سیمان شرق
شرکت فرآورده‌های سیمان شرق (سهامی عام) در نظر دارد نسبت به برگزاری مناقصه شناسایی پیمانکار معتبر و واجدالشرایط و با سابقه کاری مفید و دارای رتبه بندی صلاحیت و ایمنی برای نظافت محوطه عمومی،ساختمان‌های اداری و آبدارخانه و دفاتر ، و نگهداری فضای سبز و همچنین تامین نیروی کار فنی و کارگری مورد نیاز خود، در محل واحد میثاق از طریق مناقصه عمومی اقدام نماید. متقاضیان محترم می‌توانند از تاریخ درج آگهی لغایت **۱۴۰۲/۰۵/۱۲** نسبت به تحویل پیشنهاد قیمت کتبی خود به آدرس مشهد کیلومتر ۳ جاده قوچان شرکت فرآورده‌های سیمان شرق (بتن سقف سابق) واحد بازرگانی (شماره تماس ۰۵۱-۳۶۵۱۴۵۹۰) اقدام نمایند.
– هزینه چاپ آگهی در روزنامه با برنده مناقصه می باشد.
– کمیسیون معاملات شرکت فرآوردهای سیمان شرق در رد یا قبول هر یک از پیشنهادات واصله مختار خواهد بود.

حراج ماشین آلات
زودتر با خبر شوید ...
www.mozayedemonaghese.com
واحد پشتیبانی و سایت ۰۲۱-۴۹۱۰۵۴۲۵

اداره ثبت اسناد و املاک حوزه ثبت ملک قاین
هیات موضوع قانون تعیین تکلیف وضعیت ثبتی اراضی و ساختمان های فاقد سند رسمی
آگهی موضوع ماده ۳ قانون و ماده ۱۳ آیین نامه قانون تعیین تکلیف وضعیت ثبتی و اراضی و ساختمان های فاقد سند رسمی برابر رای شماره ۱۴۰۲۶۰۳۰۸۰۰۲۰۰۰۲۴۸ - ۱۴۰۲/۰۲/۳۱ هیات اول موضوع قانون تعیین تکلیف وضعیت ثبتی اراضی و ساختمان های فاقد سند رسمی مستقر در واحد ثبتی حوزه ثبت ملک قاین تصرفات مالکانه بلامعارض متقاضی آقای حسن فامیلی کرقند(از محل ۳۶ سهم مجهول ردیف ۲۴ سهام آب دفتر توزیع اظهارنامه کهناب به نام کربلائی حسین پسر کربلائی علی و پسران و زنهاشان معرفی)به شناسنامه شماره ۹ و کد ملی ۰۸۸۹۶۲۳۹۰۲ صادره قائن در ششدانگ یکقطعه محوطه مشتمل بر اطاق به مساحت ۲۵۹.۳۲مترمربع در قسمتی از۱۲۶۶-اصلی واقع در اراضی مزرعه کهناب بخش ۱۱ شهرستان قاینات محرز گردیده است.لذا به منظور اطلاع عموم مراتب در دو نوبت به فاصله۱۵ روز آگهی می شود در صورتیکه اشخاص نسبت به صدور سند مالکیت متقاضی اعتراضی داشته باشند می توانند از تاریخ انتشار اولین آگهی به مدت ۲ ماه اعتراض خود را به این اداره تسلیم و پس از اخذ رسید، ظرف مدت یک ماه از تاریخ تسلیم اعتراض دادخواست خود را به مراجع قضایی تقدیم نمایند.بدیهی است در صورت انقضای مدت مذکور و عدم وصول اعتراض طبق مقررات سند مالکیت صادر خواهد شد. شناسه آگهی: ۱۵۱۹۷۰۳ تاریخ انتشار نوبت اول: ۱۴۰۲/۰۴/۱۰
تاریخ انتشار نوبت دوم: ۱۴۰۲/۰۴/۲۶
غلامرضا صادقیان–رئیس ثبت اسناد و املاک قاینات

شهرداری نیشابور
"فراخوان توانسنجی و مناقصه" نوبت اول
شهرداری نیشابور در نظر دارد نسبت به اجرای پروژه عکس برداری هوایی محدوده و حریم شهر نیشابور توسط پهپاد اقدام نماید. لذا بدینوسیله از کلیه اشخاص حقوقی واجد صلاحیت قانونی دعوت به عمل می آید نسبت به دریافت اسناد مربوط به مناقصه تا ساعت ۱۴ مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۰۱ از سامانه ستاد ایران به آدرس: www.setadiran.ir اقدام نمایند.
◄ آخرین مهلت ارائه پیشنهاد قیمت در سامانه ستاد ایران تا ساعت ۱۴ مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۱۱ می باشد.

ردیف	عنوان پروژه	مبلغ اعتبار پروژه برآورداولیه (ریال)	مبلغ سپرده شرکت در مناقصه(ریال)	مدت زمان تحویل/اجرای پروژه
۱	عکس برداری هوایی محدوده و حریم شهر نیشابور توسط پهپاد(نوبت اول)	۲۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۸ماه

آگهی آراء هیات حل اختلاف موضوع ماده یک قانون تعین تکلیف وضعیت ثبتی اراضی و ساختمانهای فاقد سند رسمی
در اجرای ماده ۳ قانون و ماده ۱۳ آئین نامه اجرایی قانون یاد شده اسامی افرادی که اسناد عادی یا رسمی آنان در هیات مستقر در اداره ثبت اسناد و املاک بجنورد مورد رسیدگی و تائید قرار گرفته جهت اطلاع عموم در دو نوبت به فاصله ۱۵ روز در دو نشریه آگهی‌های ثبتی کثیر الانتشار و محلی به شرح ذیل آگهی می‌گردد بخش ۲ بجنورد پلاک ۱۶۹ - اصلی اراضی صدرآباد ۱- ششدانگ یکباب انباری در قسمتی از پلاک شماره ۱۴۰ فرعی از ۱۶۹ اصلی فوق به مساحت ۱۲۳ متر مربع ابتیاعی آقای علی احمدی از محل مالکیت رسمی علی اصغر شور برابر رای شماره ۱۶۴۷ - ۱۴۰۲ مورخه ۱۴۰۲/۰۴/۱۸ - کلاسه ۰۵۵۰ - ۱۴۰۱ لذا بدین وسیله به فروشندگان و مالکین مشاعی و اشخاص ذینفع در آرای اعلام شده ابلاغ می گردد چنانچه اعتراضی دارند باید از تاریخ انتشار آگهی و در روستاها از تاریخ الصادق در محل تا ۲ ماه اعتراض خود را به اداره ثبت محل وقوع ملک تسلیم و رسید اخذ نمایند معترضین باید ظرف یک ماه از تاریخ تسلیم اعتراض مبادرت به تقدیم دادخواست به دادگاه عمومی محل نمایند و گواهی تقدیم دادخواست به اداره ثبت محل تحویل دهند در صورتی که اعتراض در مهلت قانونی واصل نکرده با معترض گواهی تقدیم دادخواست به دادگاه عمومی محل ارائه ننماید اداره ثبت مبادرت به صدور سند خواهد نمود ضمنا صدور سند مالکیت مانع از مراجعه متصور به دادگاه نخواهد بود.
تاریخ انتشار نوبت اول : ۱۴۰۲/۰۴/۲۶
تاریخ انتشار نوبت دوم : ۱۴۰۲/۰۵/۱۱
اکبر اقبالی رئیس ثبت اسنافر و املاک منطقه یک بجنورد